
OBSAH

PŘEDMLUVA KE ČTVRTÉMU VYDÁNÍ	19
ÚVOD	21
<i>(P. Říčan)</i>	

DÍL I.

OBECNÉ OTÁZKY DĚTSKÉ KLINICKÉ PSYCHOLOGIE

1. KLINICKÁ PSYCHOLOGIE JAKO APLIKACE PSYCHOLOGICKÝCH VĚD A JAKO ODPOVĚĎ NA POTŘEBY PRAXE	25
<i>(P. Říčan)</i>	
2. HISTORIE OBORU VE SVĚTĚ A U NÁS	29
<i>(J. Šturma)</i>	
3. PROFESE KLINICKÉHO PSYCHOLOGA	35
<i>(P. Říčan)</i>	
3.1 Profesiogram	35
3.2 Nároky na odbornost a osobnost klinického psychologa	36
<i>(P. Říčan, D. Krejčířová)</i>	
3.3 Profesionální etika	38
<i>(P. Říčan)</i>	
3.3.1 Kritičnost k oboru a k vlastní osobě	38
3.3.2 Problém obětavosti	39
3.3.3 Odborný zájem psychologa a osobní zájem pacienta	39
3.3.4 Saturace citových potřeb psychologa	40
3.3.5 Kolegiální vztahy	40
3.3.6 Profesionální tajemství	40

DÍL II.

PORUCHY PSYCHICKÉHO VÝVOJE V DĚTSKÉM A DOROSTOVÉM VĚKU

4. OBECNÉ PRINCIPY PSYCHICKÉHO VÝVOJE JAKO ZÁKLAD PRO POZNÁNÍ PSYCHICKÝCH PORUCH U DĚTÍ	45
<i>(P. Říčan)</i>	
4.1 Stadia vývoje osobnosti podle Eriksona	49

5. DĚDIČNOST PSYCHICKÝCH VLASTNOSTÍ, JEJICH ODCHYLEK A PORUCH	53
<i>(M. Vágnerová)</i>	
5.1 Dědičnost psychických odchylek a poruch	57
5.1.1 Dědičnost mentálního postižení a pervazivních vývojových poruch	60
5.1.2 Dědičnost specifických poruch učení a chování	63
5.1.3 Dědičnost psychotických a afektivních poruch	65
5.1.4 Dědičnost úzkostných a neurotických poruch	66
5.1.5 Dědičnost psychických poruch spojených se somatickými problémy	67
5.1.6 Dědičnost a tendence k užívání psychoaktivních látek	68
5.2 Shrnutí	68
6. PSYCHOLOGIE NEMOCNÝCH A ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ	69
6.1 Reakce rodiny na sdělení závažné diagnózy u dítěte	69
<i>(D. Krejčířová)</i>	
6.2 Psychologické aspekty letálních nemocí v dětském věku	74
<i>(M. Vyhnálek)</i>	
6.2.1 Proces vyrovnávání s letálním onemocněním	75
6.2.2 Vývoj pojmu smrti u zdravého dítěte	77
6.2.3 Vývoj pojmu smrti u letálně nemocného dítěte	77
6.2.4 Reakce rodiny na letální onemocnění dítěte	78
6.3 Chronicky nemocné dítě, zvládání nemoci a bolesti u dětí	79
<i>(D. Krejčířová)</i>	
6.3.1 Vývojové aspekty	80
6.3.2 Problematika bolesti u dětí	83
6.3.3 Programy zaměřené na zvládání nemoci a bolesti v dětství	84
6.4 Psychologie geneticky postižených dětí	86
<i>(M. Vyhnálek)</i>	
6.4.1 Rodinný kontext nemoci	86
6.4.2 Percepce hrozby opakování výskytu genetické vady v rodině	87
6.4.3 Problematika viny a odpovědnosti u přenašečů vad	88
6.5 Psychologická problematika některých neurologických onemocnění v dětství	89
<i>(D. Krejčířová)</i>	
6.5.1 Dětská mozková obrna (DMO)	89
6.5.2 Epilepsie	92
6.5.3 Infekce CNS	94
6.5.4 Úrazy hlavy u dětí	94
6.5.5 Diagnostika organicity u dětí	96
6.6 Sluchově postižené dítě	107
<i>(E. Vymlátílová)</i>	
6.6.1 Neslyšící dítě v klinické praxi	107
6.6.1.1 Vady sluchu u dětí	107
6.6.1.2 Vývoj neslyšícího dítěte	108
6.6.1.3 Faktory ovlivňující psychický vývoj dítěte	109
6.6.1.4 Osobnost neslyšícího	111

19.8.2.2	Ostatní verbální projektivní techniky	437
19.8.3	Techniky volby (preferenční)	438
19.8.4	Scénické techniky	438
19.8.4.1	Scénotest	438
19.8.4.2	Testy světa	439
19.8.5	Výtvarné techniky	441
19.8.5.1	Kresba lidské postavy	441
19.8.5.2	Test stromu	443
19.8.5.3	Kresba rodiny	444
19.8.5.4	Kresba začarované rodiny	446
19.9	Neuropsychologické metody u dětí a adolescentů . . . . . (<i>M. Šebek, D. Krejčířová</i>)	446
19.9.1	Dětská neuropsychologie	447
19.9.2	Neuropsychologický rozbor testových výsledků	450
19.9.3	Neuropsychologické baterie	451
19.10	Dotazníky a posuzovací škály . . . . . (<i>M. Vágnerová</i>)	453
19.10.1	Obecná charakteristika	453
19.10.2	Přehled dotazníků a posuzovacích škál používaných v dětské klinické psychologii či poradenské praxi	455
19.10.2.1	Dotazníky a škály sebehodnocení	455
19.10.2.2	Dotazníky a škály hodnocení jiných lidí či sociálních skupin	464
20.	FORENZNÍ DIAGNOSTIKA	477
	(<i>M. Šebek</i>)	
20.1	Posuzování věrohodnosti	477
20.1.1	Věrohodnost obecná	477
20.1.1.1	Věk zkoumaného	477
20.1.1.2	Rozumová úroveň zkoumaného	477
20.1.1.3	Úroveň mravního vývoje	478
20.1.1.4	Emotivita	478
20.1.1.5	Specifické motivační rysy	478
20.1.1.6	Integrita osobnosti a její psychopatologie	478
20.1.2	Věrohodnost specifická	478
20.2	Zjišťování psychických následků trestných činů spáchaných na nezletilých	481
20.3	Rozbor motivace závažných trestných činů	483
21.	FORMULACE KLINICKÉHO NÁLEZU	485
	(<i>P. Říčan</i>)	
21.1	Trojí funkce psychologického nálezu	485
21.1.1	Sdělení výsledku lékaři	485
21.1.2	Informace pro psychologické vyšetření v budoucnosti	486
21.1.3	Katamnestická zpětná vazba	486

21.2	Obsah nálezu	487
21.3	Resumé	489

DÍL IV.

NÁPRAVA PORUCH PSYCHICKÉHO VÝVOJE

22.	PSYCHOTERAPIE U DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH	493
	<i>(K. Balcar)</i>	
22.1	Povaha psychoterapeutického působení	493
22.1.1	Klinické psychologické poradenství	493
22.1.2	Psychologické vedení	494
22.1.3	Vlastní psychoterapie	495
22.1.4	Zvláštnosti poruch u dětí	497
22.1.5	Zvláštnosti psychoterapie s dětmi	499
22.2	Druhy psychoterapeutické činnosti	501
22.2.1	Řízená stimulace jednotlivých funkcí	501
22.2.2	Hra	504
22.2.3	Cílená činnost	506
22.2.4	Tvůrčí činnosti	507
22.2.5	Rozhovor	510
22.2.6	Zásahy do prostředí dítěte	515
22.3	Typy psychoterapeutických přístupů	516
22.3.1	Motivace	517
22.3.2	Orientace	519
22.3.3	Chování	520
22.3.3.1	Kladné zpevňování	521
22.3.3.2	Nápodoba vzoru	521
22.3.3.3	Protipodmiňování strachu	521
22.3.3.4	Přesycení	522
22.3.3.5	Negativní nácvik	522
22.3.3.6	Averzivní podmiňování	522
22.3.4	Fyziologie	523
22.3.4.1	Hypnotická sugesce	524
22.3.4.2	Autogenní trénink	524
22.3.4.3	Biologická zpětná vazba	525
22.3.5	Interpersonální vztahy	525
22.3.5.1	Interakční přístupy	526
22.3.5.2	Strukturní přístupy	527
22.4	Formy psychoterapie s dětmi	528
22.4.1	Individuální a hromadná psychoterapie s dětmi	529
22.4.1.1	Individuální psychoterapie	529
22.4.1.2	Hromadná psychoterapie	530
22.4.2	Skupinová psychoterapie s dětmi	530
22.4.3	Rodinná psychoterapie s dětmi	532
22.4.4	Volba psychoterapeutického postupu	534

22.5	Logoterapeutická péče u dětí a dospívajících	536
22.5.1	Na cestě k životnímu smyslu	536
22.5.2	Noogenně podmíněné problémy a poruchy u dětí a mládeže	539
22.5.3	Logoterapeutická pomoc u noogenně podmíněných problémů a poruch	541
22.5.3.1	Školní selhávání na základě poruch pozornosti	541
22.5.3.2	Potíže v kontaktu v podobě agresivity	542
22.5.3.3	Poruchy motivace a sebehodnocení	545
22.5.3.4	Závěr	549
23.	PSYCHOLOGIE V RÁMCI SLUŽEB PRO RODINY S MENTÁLNĚ NEBO TĚLESNĚ POSTIŽENÝM DÍTĚTEM	551
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
23.1	Psychologické služby pro rodiny s mentálně nebo tělesně postiženým dítětem	554
23.2	Práce se sourozenci postiženého dítěte	557
23.3	Psychoterapeutická práce s pohybově nebo mentálně postiženým dítětem	558
24.	DĚTSKÁ KLINICKÁ PSYCHOLOGIE A NÁBOŽENSTVÍ	561
	<i>(P. Říčan)</i>	
24.1	Úvodem	561
24.2	Teoretický soulad mezi náboženstvím a klinickopsychologickou praxí	562
24.2.1	Nosná náboženská antropologie	562
24.2.2	Orientace na osobně významné aktivity, zkušenosti a postoje pacienta vedoucí psychologa k zájmu o náboženství	563
24.2.3	Profylaktický, terapeutický a rehabilitační potenciál náboženských komunit	564
24.3	Faktické disonance	565
24.3.1	Selhání církevních institucí	565
24.3.2	Slabiny současné křesťanské spirituality	566
24.3.3	Minoritní status křesťanství	566
24.3.4	Negativní role náboženství v rodinných vztazích	567
24.3.5	Doktrinární pojetí misie	567
24.3.6	Společenská „zakázka“	567
24.3.7	Problematické pokusy o christianizaci psychiatrie a psychologie	568
24.4	Praktická doporučení	568
24.4.1	Plošný zřetel k duchovní dimenzi	568
24.4.2	Transparentnost poradce a terapeuta	569
24.4.3	Jak využít náboženství k podpoře duševního zdraví	570
24.4.4	Klinická práce s náboženskými aspekty patologie	571
	LITERATURA	573
	REJSTŘÍK	591

6.6.1.5	Neurotické projevy a poruchy chování	111
6.6.1.6	Psychodiagnostika	112
6.6.1.7	Terapeutické postupy – programy zaměřené na dítě	113
6.6.1.8	Psychoterapie rodičů	113
6.6.2	Kochleární implantáty u dětí	116
6.6.2.1	Psychologická kritéria výběru kandidátů	116
6.6.2.2	Diagnostika předpokladů pro rozvoj mluvené řeči	117
6.6.2.3	Očekávání rodičů	118
6.6.2.4	Poradenství a psychoterapie rodičů	119
6.6.2.5	Výsledky dětí s kochleárním implantátem	119
6.6.2.6	Etický přístup k problematice kochleárních implantací	121
6.6.3	Sluchově postižené dítě ve výchovně-vzdělávacím procesu	122
	<i>(Z. Šedivá)</i>	
6.6.3.1	Diagnostika sluchově postižených	122
6.6.3.2	Vzdělávání a výchova sluchově postižených	125
6.6.4	Filozofický přístup k výchově a vzdělávání sluchově postižených	128
6.6.4.1	Klinický přístup	128
6.6.4.2	Etnický přístup	128
6.7	Děti se zrakovým postižením	129
	<i>(L. Pihrtová)</i>	
6.7.1	Děti nevidomé od narození, odlišnosti ve vývoji	129
6.7.2	Děti s kortikálním postižením zraku	133
6.7.3	Děti a dospívající se získanou poruchou zraku	134
6.7.4	Zásady pro psychologické vyšetření dětí se zrakovým postižením	135
6.7.5	Diagnostické postupy a metody	136
6.7.6	Psychoterapeutické přístupy	137
6.7.7	Podpora rodiny	137
6.7.8	Poradenství při vstupu dítěte do školy nebo sociální instituce	138
6.7.9	Psychologická pomoc v období dospívání	139
7.	PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PSYCHOSOMATICKÝCH PORUCH V DĚTSTVÍ A DOSPÍVÁNÍ	141
	<i>(K. Balcar)</i>	
7.1	Povaha psychosomatických poruch	141
7.2	Zdroje psychosomatických poruch	142
7.3	Nejdůležitější úrovně rozboru a léčení psychosomatických poruch	145
7.4	Psychologická stránka psychosomatických poruch	147
7.5	Rodinná stránka psychosomatických poruch	148
7.6	Diagnóza psychosomatické poruchy u dítěte	149
7.7	Psychoterapie u psychosomatických onemocnění	150
8.	SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ A CHOVÁNÍ	155
	<i>(J. Šturma)</i>	
8.1	Zdroje konceptu specifických poruch chování v historickém pohledu	155
8.2	Koncept lehkých dětských encefalopatií	156
8.3	Lehké mozkové dysfunkce jako typ specifických vývojových poruch	157

8.4	Poruchy čtení, psaní a pravopisu v historickém přehledu	158
8.4.1	Vymezení dyslexie	159
8.4.2	Společné rysy dyslexie a lehkých mozkových dysfunkcí	160
8.5	Specifické poruchy učení	162
8.6	Specifické vývojové poruchy: specifické poruchy učení a specifické poruchy chování	163
8.7	Co po jménu...	164
8.8	Organizace nápravné péče o děti se specifickými vývojovými poruchami .	164
8.8.1	Pětistupňový model péče o děti se specifickými vývojovými poruchami	165
8.9	Školská opatření a organizace péče o děti se specifickými vývojovými poruchami	167
8.9.1	Integrace dětí se specifickými poruchami	168
8.10	Klinické obrazy specifických poruch učení	170
8.10.1	Dyslexie a její typy	170
8.10.1.1	Dyslexie na podkladě percepčních deficitů	170
8.10.1.2	Dyslexie s převahou obtíží v oblasti motorické	171
8.10.1.3	Dyslexie na podkladě integračních obtíží	171
8.10.1.4	Dyslexie s poruchou dynamiky základních psychických procesů	172
8.10.1.5	Dyslexie z hlediska vzájemného vztahu verbální a názorové složky intelektu	172
8.10.1.6	Dyslexie z hlediska lateralizace mozkových hemisfér	173
8.10.2	Psychologické vyšetření dyslektika	173
8.10.2.1	Vyšetření čtení, psaní a pravopisu	174
8.10.2.2	Vyšetření intelektu	174
8.10.2.3	Vyšetření řeči	174
8.10.2.4	Vyšetření speciálních funkcí	174
8.10.2.5	Soubory zkoušek k diagnostice specifických poruch učení	176
8.10.2.6	Sepětí diagnostiky a nápravy (terapie)	176
8.10.3	Dyskalkulie	177
8.10.3.1	Třídění dyskalkulie	177
8.10.3.2	Diagnostika a náprava	178
8.10.4	Dysmúzie	178
8.10.5	Dyspinxie	178
8.10.6	Dyspraxie	178
8.11	Specifické vývojové poruchy a mezinárodní klasifikace nemocí	179
9.	PORUCHY ŘEČI U DĚTÍ	181
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
9.1	Vývojové poruchy řeči	181
9.1.1	Vývojová dysfázie	181
9.1.2	Diagnostika dětí s vývojovou dysfázií	184
9.1.3	Poruchy artikulace	186
9.1.4	Specifické poruchy řeči	186
9.2	Získané poruchy řeči u dětí (afázie)	187

9.3	Rehabilitační a terapeutické přístupy u dětí s poruchami řeči	188
9.4	Poruchy plynulosti řeči	189
9.4.1	Koktavost (balbuties)	189
	<i>(E. Vymlátilová)</i>	
	9.4.1.1 Příznaky	189
	9.4.1.2 Příčina	190
	9.4.1.3 Psychoterapie a logopedická terapie	191
9.4.2	Breptavost	193
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
9.4.3	Elektivní mutismus (F94.4)	193
10.	MENTÁLNÍ RETARDACE A PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY	195
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
10.1	Mentální retardace	195
10.1.1	Lehká mentální retardace (IQ 50–69)	198
10.1.2	Středně těžká mentální retardace (IQ 35–49)	198
10.1.3	Těžká mentální retardace (IQ 20–34)	199
10.1.4	Hluboká mentální retardace (IQ < 20)	199
10.1.5	Problematika integrace dětí s mentální retardací do běžných škol	200
10.1.6	Diagnostika dětí s mentální retardací	202
10.1.7	Diferenciální diagnostika MR	204
10.2	Demence u dětí	205
10.3	Pervazivní vývojové poruchy (F84)	205
10.3.1	Časný infantilní autismus (F84.0)	206
10.3.2	Psychologická podstata autismu	208
10.3.3	Diagnostika dětí s autismem	212
10.3.4	Psychologické vyšetření dětí s autismem	213
10.3.5	Diferenciální diagnostika oproti poruchám mimo autistické spektrum	214
10.3.6	Diferenciální diagnostika poruch v rámci autistického spektra	217
	10.3.6.1 Atypický autismus	217
	10.3.6.2 Jiná dezintegrační porucha v dětství (F84.3)	217
	10.3.6.3 Aspergerův syndrom	218
	10.3.6.4 Přechodné autistické syndromy	220
10.3.7	Výchova, vzdělávání a terapie u dětí s autismem	221
11.	EMOČNÍ PORUCHY A PORUCHY CHOVÁNÍ V DĚTSTVÍ	
	A V DOSPÍVÁNÍ	225
11.1	Úzkostné poruchy	225
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
	11.1.1 Patologická úzkost	226
	11.1.2 Generalizovaná úzkostná porucha (F41.1)	226
	11.1.3 Vyhýbavá porucha (F93.2)	226
	11.1.4 Školní fobie a separační úzkost (F93.0)	227
11.2	Disociativní a konverzní porucha (F44)	229
	<i>(D. Krejčířová)</i>	

11.3	Somatizační porucha	230
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
11.4	Obsedantně-kompulzivní porucha	230
	<i>(J. Kocourková)</i>	
11.5	Deprese u dětí (F32)	233
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
11.5.1	Kojenecký věk	234
11.5.2	Batolecí věk	234
11.5.3	Předškolní věk	234
11.5.4	Školní věk	235
11.5.5	Puberta a adolescence	235
11.6	Suicidální chování v dětském a adolescentním věku	238
	<i>(J. Kocourková)</i>	
11.7	Poruchy chování u dětí (F91)	240
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
11.7.1	Psychologicky podmíněné poruchy chování	241
11.7.2	Rodinně podmíněné poruchy chování	242
11.7.3	Diagnostika dětí s poruchami chování	242
11.8	Poruchy přizpůsobení	244
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
11.9	Agresivita u dětí	245
	<i>(Z. Toužimská)</i>	
11.9.1	Vymezení pojmů	245
11.9.2	Agresivita jako symptom psychické poruchy	245
11.9.3	Faktory podporující agresivitu u dětí	246
11.9.4	Terapie a prevence agresivního chování u dětí	248
12.	PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY A SPÁNKU U DĚTÍ	251
12.1	Poruchy příjmu potravy	251
	<i>(J. Kocourková)</i>	
12.1.1	Mentální anorexie	251
12.1.2	Mentální bulimie	252
12.1.3	Diagnostika poruch příjmu potravy	252
12.1.4	Etiopatogeneze	253
12.1.5	Terapie poruch příjmu potravy	255
12.2	Neprospívání bez organické příčiny (kojenecký a batolecí věk)	255
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
12.3	Nechutenství u dětí	257
	<i>(D. Krejčířová)</i>	
12.4	Poruchy spánku	258
	<i>(D. Krejčířová)</i>	

13. PROBLÉMY PŮSOBENÉ ALKOHOLEM, NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI A HAZARDNÍ HROU V DĚTSTVÍ A DOSPÍVÁNÍ	261
<i>(K. Nešpor)</i>	
13.1 Některé zvláštnosti těchto problémů u dětí a dospívajících	261
13.2 Epidemiologie	262
13.3 Diagnostika problémů působených alkoholem a jinými návykovými látkami podle 10. revize mezinárodní klasifikace nemocí	263
13.3.1 Přehled	263
13.3.2 Skupiny psychoaktivních látek	264
13.3.3 Diagnostické kategorie	271
13.3.4 Patologické hráčství (F63.0)	274
13.3.5 Jiné formy návykového jednání	274
13.4 Krátká intervence u problémů působených alkoholem, jinými návykovými látkami a hazardní hrou	274
13.4.1 Specifika krátké intervence u dětí a dospívajících	276
13.5 Léčba problémů působených alkoholem, jinými návykovými látkami a hazardní hrou	277
13.6 Prevence škodlivého užívání návykových látek a problémů působených hazardní hrou	280
14. PSYCHOSEXUÁLNÍ VÝVOJ A JEHO PORUCHY	283
<i>(P. Weiss)</i>	
14.1 Biologická determinace pohlavního vývoje	283
14.2 Determinanty psychosexuálního vývoje	284
14.2.1 Sexuální identifikace	284
14.2.2 Sexuální role	284
14.2.3 Sexuální preference	285
14.2.4 Sexuální chování	285
14.3 Závěr	286
15. DĚTI OHROŽENÉ PROSTŘEDÍM	287
15.1 Psychická deprivace, týrání a zanedbávání dítěte	287
<i>(D. Krejčířová)</i>	
15.2 Vývoj dětí s psychickou deprivací	288
<i>(D. Krejčířová)</i>	
15.3 „Syndrom týraného dítěte“	289
<i>(D. Krejčířová)</i>	
15.4 Sexuální zneužívání dětí	291
<i>(J. Kocourková)</i>	
15.5 Rizikové faktory vztahové patologie	295
<i>(D. Krejčířová)</i>	
15.6 Prevence týrání a špatného zacházení s dítětem, terapeutické možnosti	298
<i>(D. Krejčířová)</i>	

16. ŠKOLNÍ ZRALOST A JEJÍ PORUCHY	301
<i>(J. Šturma)</i>	
16.1 Pojetí školní zralosti	302
16.2 Znaký školní zralosti	302
16.2.1 Tělesný vývoj a zdravotní stav	302
16.2.2 Věk	303
16.2.3 Rozdíly mezi chlapci a dívkami	303
16.2.4 Podnětnost výchovného prostředí	304
16.3 Požadavky školy	304
16.4 Psychická zralost	305
16.4.1 Zralost poznávacích a rozumových funkcí a schopností	305
16.4.2 Pracovní vyspělost	305
16.4.3 Citová a sociální zralost	306
16.5 Školní nezralost	306
16.6 Opatření pro školsky nezralé děti	307
16.6.1 Zaměřené rozvíjení a náprava	307
16.6.2 Humanizace školy	308
16.6.3 Vyrovnávací třída	308
16.6.4 Odklad školní docházky	309
16.6.5 Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním	310
16.7 Diagnostika školní (ne)zralosti	310
16.7.1 Zásady vyšetření	310
16.7.2 Některé metody vyšetření školní zralosti	310

DÍL III.

KLINICKOPSYCHOLOGICKÁ DIAGNOSTIKA

17. STRATEGIE KLINICKOPSYCHOLOGICKÉHO VYŠETŘENÍ	315
<i>(P. Říčan)</i>	
17.1 Princip cíleného vyšetření	315
17.2 Ekologický princip	316
17.3 Princip kontinuálního psychologického poznávání dítěte	316
17.4 Zdroje informací o dítěti	317
17.5 Princip frakcionovaného vyšetření	318
18. VEDENÍ PSYCHOLOGICKÉHO VYŠETŘENÍ	319
<i>(P. Říčan)</i>	
18.1 Předběžné studium dokumentace	319
18.2 Navázání a udržení kontaktu	319
18.3 Řazení diagnostických technik	321
18.4 Ukončení vyšetření	321
19. TECHNIKY PSYCHOLOGICKÉ DIAGNOSTIKY V DĚTSKÉM VĚKU	323
19.1 Umění rozhovoru	323
<i>(P. Říčan)</i>	

19.2	Rozhovor s rodinou	326
	(<i>P. Říčan</i>)	
19.2.1	Obsah rodinného rozhovoru	326
19.2.2	Technický aspekt rodinného rozhovoru	329
19.3	Analýza rodinné interakce	330
	(<i>P. Říčan</i>)	
19.4	Metody hodnocení psychického vývoje dítěte raného věku	333
	(<i>J. Dittrichová, D. Krejčířová</i>)	
19.4.1	Škály chování novorozence	333
19.4.1.1	Zvláštnosti vyšetřování novorozence	333
19.4.1.2	K vývoji škál chování novorozence	334
19.4.1.3	Brazeltonova škála chování novorozence	334
19.4.1.4	Neurobehaviorální metody	335
19.4.2	Škály a vývojové testy do věku 3 let	336
19.4.2.1	Zvláštnosti vyšetřování malého dítěte	336
19.4.2.2	Postup vyšetření	337
19.4.2.3	Nejvýznamnější klasické vývojové škály	337
19.4.2.4	Gesellův test	338
19.4.2.5	Škály N. Bayleyové – Bayley Scales of Infant Development (BSID)	340
19.4.2.6	Mnichovská vývojová diagnostika	343
19.4.2.7	Vývojový screening	343
19.4.2.8	Reliabilita a validita klasických vývojových škál	343
19.4.2.9	Klinické využití vývojových škál	344
19.4.3	Nové tendence v rozvíjení škál a testů raného psychického vývoje	345
19.5	Intelligenční testy a soubory	346
	(<i>M. Vágnerová, D. Krejčířová</i>)	
19.5.1	Diagnostika inteligence u dětí předškolního věku	346
19.5.1.1	Stanford-Binetova zkouška	347
19.5.1.2	Škála McCarthyové	353
19.5.1.3	Kaufmanův ABC	354
19.5.2	Wechslerovy zkoušky inteligence	355
19.5.2.1	Wechslerovy intelligenční testy pro děti školního věku	355
19.5.2.2	Wechslerův intelligenční test pro předškolní děti	356
19.5.2.3	Wechslerovy intelligenční soubory pro dospělé	357
19.5.2.4	Interpretační možnosti Wechslerových souborů	358
19.5.3	Neverbální individuálně administrované zkoušky	364
19.5.3.1	Snijders-Oomenův neverbální intelligenční test (SON)	364
19.5.3.2	Kohsovy kostky	364
19.5.4	Skupinově použitelné intelligenční testy	365
19.5.4.1	TSI – Test struktury inteligence (R. Amthauer)	365
19.5.4.2	Stavělova orientační zkouška	366
19.5.4.3	Ravenovy testy	366
19.5.4.4	TIP – Test intelektového potenciálu (Říčan, 1971)	369

19.5.5	Klinická diagnostika inteligence	369
	<i>(M. Vágnerová)</i>	
	19.5.5.1 Základní pravidla klinické diagnostiky inteligence	369
	19.5.5.2 Interpretace výsledků vyšetření	374
19.6	Diagnostika dílčích schopností, znalostí a dovedností	376
	<i>(M. Vágnerová)</i>	
19.6.1	Metody určené k hodnocení zrakové a sluchové percepce	377
	19.6.1.1 Testy zrakové percepce	377
	19.6.1.2 Testy sluchové percepce	382
19.6.2	Metody určené k hodnocení motorických schopností a laterality . . .	384
19.6.3	Metody určené k hodnocení pozornosti	387
19.6.4	Metody určené k hodnocení paměti	390
	19.6.4.1 Testy neverbální paměti	391
	19.6.4.2 Testy verbální paměti	393
	19.6.4.3 Komplexní paměťové testy	393
	19.6.4.4 Hodnocení metapaměti	394
	19.6.4.5 Jiné možnosti posouzení paměti u dětí a dospívajících . . .	395
19.6.5	Metody určené k hodnocení řeči, jazykových schopností a dovedností	396
	19.6.5.1 Slovníkové zkoušky	397
	19.6.5.2 Testy jazykového, resp. řečového vývoje	398
19.6.6	Metody hodnocení znalostí a obecné informovanosti	399
19.6.7	Metody hodnocení školských znalostí a dovedností	401
	19.6.7.1 Zkoušky čtení	401
	19.6.7.2 Zkoušky psaní a pravopisu	403
	19.6.7.3 Zkoušky matematických schopností a dovedností	405
	19.6.7.4 Jiné možnosti posouzení úrovně školských znalostí a dovedností	408
19.7	Neprojektivní kresebné techniky	409
	<i>(M. Vágnerová)</i>	
	19.7.1 Kresebné techniky zaměřené na orientační posouzení celkové vývojové úrovně	409
	19.7.2 Kresebné techniky zaměřené na hodnocení senzomotorických dovedností	416
19.8	Projektivní techniky	419
	19.8.1 Interpretační projektivní techniky	419
	19.8.1.1 Rorschachova metoda u dětí	419
	<i>(M. Šebek)</i>	
	19.8.1.2 TAT u dětí	425
	<i>(M. Šebek)</i>	
	19.8.1.3 Další metody odvozené od TAT	432
	<i>(P. Říčan, D. Krejčířová)</i>	
	19.8.1.4 Ostatní interpretační techniky	435
	19.8.2 Verbální projektivní metody	436
	19.8.2.1 Techniky verbálně asociační	436